

THE TRANSFORMATION OF THE SEDER

Mishna Pesahim ch. 19 (excerpted)

1 On the eve of Passover, adjacent to *minḥa* time, a person may not eat until dark. Even the poorest of Jews should not eat until he reclines. And they should not give him less than four cups of wine even from the charity kitchen.

2 They poured for him the first cup. Beit Shammai say that he should first recite the blessing over the sanctification of the day and afterwards the blessing over the wine, while Beit Hillel say that he should first recite the blessing over the wine and afterwards the blessing over the day.

3 They brought before him and he dips the *ḥazeret* until they bring him the main dishes. They brought before him *matza* and *ḥazeret* and *ḥaroset*, and at least two cooked dishes

4 They poured for him the second cup and here the son asks his father. If the son lacks awareness, his father teaches him: Why is this night different from all other nights? ... And the father should teach his son according to what the child can understand. He begins with the bad and concludes with the praise

7 They poured for him the third cup of wine, and he recites the Grace After Meals, the fourth and he completes *hallel* along with the blessing of the song.

משניות פסחים פרק י

א ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי :

ב מזגו לו כוס ראשון בית שמאי אומרים מברך על היום ואח"כ מברך על היין ובית הלל אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על היום :

ג הביאו לפניו מטבל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין

ד מזגו לו כוס שני וכאן הבן שואל אביו ואם אין דעת בבן אביו מלמדו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות ... ולפי דעתו של בן אביו מלמדו מתחיל בגנות ומסיים בשבח

ז מזגו לו כוס שלישי מברך על מזונו רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר

A	מגלה את המצות, מגביה את הקערה ואומר בקול רם: הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכיל, כל דצריך ייתי ויפסח. השתא חכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין.
B	מסיר את הקערה. מוזגין כוס שני. הבן שואל: מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות? שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה - כלו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות - הלילה הזה (כולו) מרור. שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת - הלילה הזה שתי פעמים. שבכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין ובין מסבין - הלילה הזה כלנו מסבין.
C	מחזיר את הקערה אל השולחן. המצות מגלות. עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו מן מצרים ביד חזקה ובזרע נטויה. ואלו לא הוציא הקדוש ברוך הוא את אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משעבדים היינו לפרעה במצרים. ואפילו כלנו חכמים כלנו נבונים כלנו זקנים כלנו יודעים את התורה מצוה עלינו לספור ביציאת מצרים. וכל המרבה לספור ביציאת מצרים הרי זה משבח.
D	מעשה ברבי אלעזר רבי יהושע רבי אלעזר בן עזריה רבי עקיבא רבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותה הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.
E	אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר, למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. מי חייך הזימים. כל ימי חייך הלילות. ונחכמים אומרים מי חייך העולם הזה. כל ימי חייך להביא לימות המשיח:
F	ברוך המקום, ברוך הוא, ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך הוא.
G	כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם. ואף אתה אומר לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן: רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם. לכם - ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כבר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואומר לו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". לי ולא לו. אלו היה נגאל: תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו "בחזקתך ה' הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים." ושאינו יודע לשאול - את פתח לו, שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.
H	יכול מראש חודש? תלמוד לומר ביום ההוא. אי ביום ההוא יכול מבעוד יום? תלמוד לומר בעבור זה - בעבור זה לא אמרתי, אלא בשעה שיש מצה ומרור מנחים לפניך
I	מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו המקום לעבדתו, שנאמר: ויאמר יהושע אל כל העם, כה אמר ה' אלהי ישראל: בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, תרח אבי אברהם ואבי נחור, ויעבדו אלהים אחרים. ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ כנען, וארבה את זרעו ואתן לו את צחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשיו. ואתן לעשו את הר שעייר לרשת אתו, ויעקב ובניו ירדו מצרים.
J	ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים, שנאמר: ויאמר לאברהם, דע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה. וגם את הגוי אשר יעבדו ין אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול. מכסה המצה ומגביה את הכוס בידו, ואומר: והיא שעמדה לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו, אלא שבכל דור דור עומדים עלינו לכלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

Genesis 15

God said to him, "I am God who brought you out from Ur of the Chaldeans to assign this land to you as a possession." And he said, "O Lord, God, how shall I know that I am to possess it?" He said, "Bring Me a three-year-old heifer, a three-year-old she-goat, a three-year-old ram, a turtledove, and a young bird." He brought all these and cut them in two, placing each half opposite the other; but he did not cut up the bird. Birds of prey came down upon the carcasses, but Abram drove them away. As the sun was about to set, a deep sleep fell upon Abram, and a great dark dread descended upon him. As for you, You shall go to your ancestors in peace; You shall be buried at a ripe old age. And they shall return here in the fourth generation, for the iniquity of the Amorites is not yet complete."

Bereshit Rabba 44

"Eglah (calf) meshuleshet" this is Babylon, which had three kings – Nevukhadnezzar, Evil Merodakh, and Belshatzar. "Ez (goat) meshuleshet" refers to Media, which had three kings – Cyrus, Darius, and Ahasveirosh. "Ayil (ram) meshulash" refers to Greece, as R. Eliezer explained, as it conquered in all directions except for the east [i.e., three directions]... The turtledove and the young bird [Hebrew: gozal] refer to Edom [i.e., Rome], it is a bird, but it steals.

Pirkei deRabbi Eliezer 28

R. Akiva says: In Berit Bein ha-Betarim, the Holy One, Blessed be He, showed Abraham our Patriarch the empires which would dominate [Abraham's descendants] but afterwards disappear. The calf refers to the fourth empire, Edom [Rome]... The goat refers to the empire of idol-worshippers [the Greeks?]... The ram refers to the kingdom of Persia and Media... The turtledove is the Yishmaelites... The small bird is Israel...

בראשית פרק טו

(ז) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אַבְרָם הֲלוֹא אֲנִי יְקֹוֹק אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאוּר כַּשְׂדִּים לָתֵת לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ: (ח) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְקֹוֹק בְּמַה אֵדַע כִּי אֵירְשֶׁנָּה: (ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קַחְהָ לְךָ עֵגְלָה מְשֻׁלֶשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלֶשׁ וְתֹר וְגֹזָל: (י) וַיִּקַּח לֹו אֶת־כָּל־אֵלֶּה וַיְבַתֵּר אֹתָם בְּתוֹךְ וַיִּתֵּן אִישׁ־בְּתוֹרוֹ לַקְּרֹאת רְעֵהוּ וְאֶת־הַצֶּפֶר לֹא בָתַר: (יא) וַיִּרְדַּ הַעֵיט עַל־הַפְּגָרִים וַיֵּשֶׁב אֹתָם אַבְרָם: (יב) וַיְהִי הַשֶּׁמֶשׁ לְבוֹא וַתִּרְדָּמָה נֶפְלָה עַל־אַבְרָם וְהָנְהָ אֵימָה חֲשֵׁכָה גְדֹלָה נִפְלְתָ עָלָיו: (יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תֵּדַע כִּי־גֵר אֶהְיֶה זָרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (יד) וְגַם אֶת־הַנְּהוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ יָן אֲנִי וְאַחֲרַיִכֶן יִצְאוּ בְּרַכֵּשׁ גָּדוֹל: (טו) וְאֵתָה תָבוֹא אֶל־אַבְתְּרִיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקְבֹּר בְּשֵׁיבָה טוֹבָה: (טז) וְדוֹר רְבִיעִי יָשׁוּבוּ הֵנָּה כִּי לֹא־שָׁלֹם יֵעָן הָאֱמֹרִי עַד־הֵנָּה:

בראשית רבה פרשה מד

קחה לי עגלה משולשת זו בבל שמעמדת שלשה נבוכדנצר ואויל מרודך ובלשצר, ועז משולשת זו מדי שמעמדת שלשה כורש ודריוש ואחשורוש, ואיל משולש זו יוון, ר' לעזר ור' יוחנן ר' לעזר א' כל הרוחות כיבשה ורוח מזרחית לא כיבשה... ותור וגוזל זו אדום תור הוא אלא גוזלני

פרקי דרבי אליעזר פרק כח

רבי עקיבא אומר, הראה הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו בין הבתרים מלכות מושלנו ואובדנו, שנאמר [שם] וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי קַחְהָ לְךָ עֵגְלָה מְשֻׁלֶשֶׁת, זו מלכות רביעית שהיא מלכות אדום שהיא כעגלה דשה. ועז משולשת [שם] זו מלכות יון, שנאמר [דניאל ח, ח] וַצִּפִּיר הַעֲזִים הַגְּדִיל עַד מֵאֵד. ואיל משולש [שם] שם זו מלכות מדי ופרס. ותור [שם] אלו בני ישמעאל... וגוזל [שם] אלו ישראל